

ПАВЛОВА В.В.,

кандидат педагогічних наук,
доц. кафедри педагогіки,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова, м. Одеса

НАГОРНА Н.В.,

кандидат педагогічних наук,
доц. кафедри педагогіки,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова, м. Одеса

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАГІСТРАНТІВ ЗАСОБАМИ КОУЧИНГУ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Розв'язання проблеми ефективного управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів в умовах закладу вищої освіти зумовлюється потребами підвищення якості професійної підготовки особистості, в тому числі інтересам особистості, що відповідають тенденціям інтенсивного розвитку суспільства.

Основна мета полягає в досягненні такого рівня освіченості окремої особистості, яка забезпечує вирішення нею життєво важливих завдань. У зв'язку з цим, стає актуальним пошук ефективних шляхів управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів, що сприятимуть якісній професійній підготовці та розвитку особистості, здатній працювати в умовах, що змінюються.

Традиційно функція управління процесом навчально-пізнавальної діяльності магістрантів покладалася переважно на викладача через визначення ним цілей, необхідних методів навчання та форм прямого й зворотного зв'язку, що посилює проблему позиції магістранта як об'єкта, за якого вже спланували та вирішили інші, і така позиція гальмує його активність. Проте сучасний освітній процес характеризується зміною позиції магістранта з об'єкта навчання в активного суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності. Магістрант виступає як суб'єкт навчання тоді,

коли здатний ініціювати й здійснювати навчально-пізнавальну діяльність і брати на себе відповідальність за свої дії. Це стає можливим і завдяки оволодінню ним навичками самоуправління, які можуть бути сформовані засобами коучингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Управлінню навчально-пізнавальною діяльністю присвячено наукові доробки В. Андрущенка, Ю. Бабанського, С. Гончаренка, Л. Горбунової, І. Зязюна, Л. Єршової-Бабенко, А. Киверялга, С. Клепка, М. Култаєвої, О. Локшиної, В. Лутая, О. Ляшенка, М. Михальченка, І. Підласого, А. Поташника С. Сисоєвої, О. Савченко та ін., в цих роботах розкриваються ряд педагогічних умов, які забезпечують ефективність управління. Поняття коучингу відносно нове поняття, дослідженням якого займалися теоретики та практики: Т. Леонард, Т. Голві, Дж. О'Коннор, А. Лейджес, Т. Шуелл, К. Дуглас, К. Мак Каулей, М. Доуней, Д. Пітерсон, Л. Уїтворт, П. Зеус, Р. Еверд, Дж. Селмен, Дж. Уїтмор, Р. Кілбург, Е. Тач та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Разом з тим потребують подальших досліджень такі питання, як освітній коучинг та його роль і значення в управлінні навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в обґрунтуванні актуальності застосування коучингу в управлінні навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів, його впливу на підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до мети вирішено такі завдання: визначено сутність управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів, розглянуто постановку SMART-мети на прикладі дисципліни «Сучасні освітні технології», що вводиться в освітній процес задля інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності магістрантів та формування конкурентоспроможних фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна педагогічна думка засвідчує зміни в управлінні освітою, які стосуються створення умов для взаємодії, співробітництва, партнерства, коли теорія управління освітою корелює з теорією менеджменту, що, своєю чергою, реалізує особистісну спрямованість, суттєво змінює стиль взаємин в системі викладач – здобувач вищої освіти, завдяки створенню атмосфери поваги, довіри й успіху кожного суб'єкта педагогічного процесу, цілеспрямованому формуванню культури міжособистісного спілкування, створенню сприятливого психолого-педагогічного клімату.

Погоджуючись з думкою А. Жук, що навчально-пізнавальна діяльність – це спільний освітній і культурно-виховний процес, в якому один із учасників набуває досвіду, а інші створюють сприятливі умови для його реалізації, тобто реалізують необхідні для цього заходи. Той, хто навчається здобуває нові або коригує наявні у нього знання, уміння, навички, освітні установки і соціальні позиції, удосконалює свої здібності і способи життєдіяльності, набуває досвіду творчих досягнень та емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу [2, с. 6].

У контексті нашого дослідження, управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів, є складним, багатограним і нелінійним процесом, який має постійно координуватися і коригуватися суб'єктами управління відповідно до соціально-педагогічних умов його функціонування. З позицій системного підходу, модель управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів ми розглядатимемо як цілісну, відкриту соціально- педагогічну систему, що відповідає всім характерним ознакам складних систем. Серед яких найбільш істотними є: цілеспрямованість управління; ієрархічна підпорядкованість системи управління, що передбачає узгодженість централізованого управління з самоуправлінням при одночасній автономності компонентів системи; наявність в системі управління інтегративних властивостей, що не

притаманні їй окремим складовим; наявність взаємозв'язку і взаємозумовленості між компонентами системи, при якому зміна одного компонента призводить до зміни інших компонентів системи управління; критеріальність оцінювання результативності функціонування системи управління; варіабельність окремих компонентів і стану (структура, функції, зв'язки) всієї системи управління [3, с. 47].

Результат управління залежить від рівня знань, професійної підготовки викладача, його вміння прогнозувати, використовувати сучасні методики, нові технології, форми і методи, серед них засоби освітнього коучингу.

Освітній коучинг зорієнтований на дію та має в основі принцип навчання через дію. Його завдання побудовані на конструктивному досвіді, які через зворотній зв'язок представляють адекватні зміни. Таким чином, освітній тип коучингу спрямований на постійний професійний розвиток суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності через навчання та тренінги.

Як зазначає С. Романова, коучинг визначають як творче партнерство, що дозволяє реалізувати особистісний і професійний потенціал людини. Коучинг означає наставляти, надихати, тренувати. Завдання тренера-коучера – допомогти людині розвиватися і бути готовою до змін [5, с. 83].

Домінантною метою коучингу як технології співробітництва викладача та магістрантів є допомога останнім із метою віднаходження ними особисто рішень поставленого завдання. Викладач-коуч позиціонується як персональний тренер, який працює з динамічними людьми, що націлені на отримання результату від своєї навчально-пізнавальної діяльності в максимальному обсязі, він допомагає магістрантам зрозуміти і сформулювати особисто план дій для досягнення поставлених цілей.

Кінцевою метою освітнього коучингу є професійний саморозвиток особистості магістранта. Ця технологія ґрунтується на побудові взаємодії

педагога та того, хто навчається, де викладач зобов'язаний знаходити, освоювати і адаптувати нові знання. У свою чергу, магістранти мають приймати активну участь у навчально-пізнавальній діяльності, інакше у них не сформуються навички самоосвіти, які в майбутньому нададуть їм стійкої особистісної конкурентної переваги. Коучинг створює умови для розвитку і формування особистості, здатної до реалізації власних потенційних можливостей, самостійного прийняття відповідальних рішень.

Активне використання коучингу сприяє подоланню перешкод у відносинах між викладачем та тими, хто навчається, знижує рівень стереотипності мислення, позитивно впливає на активізацію креативного мислення та вирішення навчально-пізнавальних завдань нестандартними методами, що внаслідок дає змогу досягнути кращих результатів.

У процесі оволодіння магістрантами знаннями, уміннями та навичками чинне місце займає їх пізнавальна активність, уміння викладача активно керувати ними. Навчально-пізнавальна діяльність може бути керованою викладачем таким чином, що спосіб її організації, де основна увага приділяється формам передачі нової інформації, а процес надбання знань для тих, хто навчається залишається стихійним, в такому випадку з боку викладача є пасивно керована навчально-пізнавальна діяльність того, хто навчається. У цьому випадку на перше місце виступає репродуктивний шлях придбання знань. З другого боку, активно керована навчально-пізнавальна діяльність магістрантів спрямовується на забезпечення міцних знань магістрантів, на посилення зворотного зв'язку. Тут передбачається урахування їх індивідуальних особливостей, моделювання навчального процесу, його прогнозування, чітке планування, активне керування навчанням і розвитком кожного магістранта.

Формування вмінь самостійного пізнавального пошуку за допомогою коучингу на окремих заняттях полягає у серіях продуманих запитань для визначення цілей і завдань заняття, запитаннях щодо

застосування нового матеріалу на практиці чи у професійній діяльності, стимулюванні пошуку нових ідей і рішень, побудові логічних і причинно-наслідкових зв'язків; пошуку шляхів досягнення поставлених завдань та усвідомлення досягнення запланованого. Традиційними методами коучингу, які доцільно застосовувати на різних стадіях навчального процесу, є вправи на розвиток умінь постановки цілей і стратегічного планування. Вони навчають магістрантів ставити перед собою завдання і виконувати його. Зокрема, методика SMART тренує вміння ставити чіткі, конкретні, обмежені в часі реалістичні цілі, досягнення яких матиме суттєвий вплив на особисте або професійне життя; цей вплив вимірюється певними конкретними категоріями та узгоджуються із життєвими планами і теперішньою ситуацією студента [1, с. 101].

Так, під час викладання дисципліни «Сучасні освітні технології» в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова магістранти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», отримують програму дисципліни, що вивчається, з усім комплексом питань, завдань, тестів для самоперевірки і повинні самостійно реалізувати свою потребу в знаннях. Викладач виступає лише як консультант, який допомагає тому, хто навчається знайти і реалізувати свою освітню траєкторію в підготовленому викладачем навчальному матеріалі. Першочергове завдання викладача - навчити магістранта вчитися, самостійно знаходити, вивчати, аналізувати, уміти орієнтуватися в різноманітті наукового матеріалу, додавати нові знання до певних життєвих ситуацій, не загубитися серед інформаційно-комунікаційних технологій, що швидко розвиваються. Використання SMART- цілей в освіті дозволяє не лише сформулювати очікувані результати навчання, але і детально позначити засоби їх контролю і оцінки шляхом пошуку відповідей на питання за кожною метою.

Використання SMART-цілей в навчально-пізнавальній діяльності магістрантів дозволяє не тільки сформулювати очікувані результати навчання, а й детально позначити засоби їх контролю і оцінки шляхом

пошуку відповідей на питання за кожною метою. Аббревіатура SMART була вперше використана П. Майєром, представляє собою сучасний підхід до постановки цілей. Система постановки SMART - цілей дозволяє на етапі визначення мети узагальнити всю наявну інформацію, встановити прийнятні терміни роботи, визначити достатність ресурсів, надати всім учасникам процесу ясні, точні, конкретні завдання.

SMART є аббревіатурою, розшифровка якої: Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time bound. Кожна буква аббревіатури SMART означає критерій ефективності поставлених цілей. Specific: Конкретний. Measurable: Вимірний. Achievable or Attainable: Досяжний. Relevant: Значний. Time bound: Обмежений у часі [1, с. 101]

Опанування магістрантами знаннями з дисципліни «Сучасні освітні технології» можуть, допомогти майбутнім викладачам зорієнтуватися в концептуальних та теоретичних положеннях інноваційних педагогічних технологій, сформувати готовність до впровадження сучасних технологій у практику вищої школи. Компетенція, яку магістранти повинні набути в результаті вивчення цієї дисципліни: -вміти обирати й ефективно впроваджувати технології навчання й виховання студентів залежно від поставлених цілей і завдань, їх освітніх потреб і можливостей, пізнавальних інтересів та індивідуальних особливостей.

Складемо SMART- мету для придбання цієї компетенції. 1. Specific. Магістрант вільно планує та презентує фрагмент лекційного або практичного/семінарського заняття з використанням інтерактивних технологій навчання у вищій школі на 4-у тижні навчання, для успішного засвоєння сутністю інтерактивної технології навчання..

2. Measurable. Для досягнення прогресу в досягненні поставленої мети вироблені наступні критерії оцінки (таблиця).

Таблиця

Критерії оцінки фрагменту презентації лекційного або практичного/семінарського заняття

Рейтинг	Критерій
90-100	Вірно розроблено конспект заняття та презентовано його фрагмент з використанням інтерактивної технології навчання у вищій школі, продемонстровано відповідність змісту заняття (теми і питань, що її розкривають)
75-89	-Вірно розроблено конспект заняття та презентовано його фрагмент з використанням інтерактивної технології навчання у вищій школі але є окремі недоліки стосовно планування, організації діяльності студентів
50-74	- в основному правильно розроблено конспект заняття та презентовано його фрагмент з використанням інтерактивної технології навчання у вищій школі, але виявляється недостатньо глибоке розуміння поставленої задачі, не відповідність змісту заняття
0-49	-Знайдено у відповідній фаховій методичній літературі приклади розробки однієї з інтерактивних технологій навчання для роботи зі студентами

3. *Attainable*. Досягти поставленої мети можливо за рахунок набуття наступних навичок і умінь: - виявляти можливості інтерактивної технології задля організації суб'єкт-суб'єктного навчання; на основі теоретичних знань на практиці впроваджувати розробки занять з інтерактивними технологіями; визначати основні умови реалізації інтерактивних технологій у практиці роботи ЗВО.

4. *Relevant*. Досягнення бажаної мети необхідно для успішного освоєння творчого планування навчального процесу та готовності до впровадження сучасних технологій у практику вищої школи.

5. *Time-bound*. Для своєчасного виконання роботи встановлюються терміни здачі, розробляється графік, визначаються етапи підсумкового контролю.

Таким чином, діяльність сучасного викладача з управління

навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів повинна бути спрямованою на створення таких педагогічних умов, за яких магістранти стають активними і відпрацьовують навички самоосвіти, необхідні конкурентоспроможному кваліфікованому фахівцю сьогодення. Засоби коучингу, унеможливають неучасть магістранта у «колективному взаємодоповнюючому, базованому на взаємодії всіх його учасників процесі навчального пізнання» [4, с. 19]. Їх спільною ознакою є чітке планування та отримання очікуваного результату навчання, а також стимулюючі інтерактивні методи та прийоми для досягнення результату. Зворотний зв'язок є чи не найголовнішим із факторів, адже довіра магістрантів до викладача-коуча та уважність тренера до їхніх потреб створюють умови, за яких магістранти не бояться робити помилки та відкрито їх обговорювати як із самим викладачем, так і з колегами по навчанню, що, у свою чергу, веде до швидкого прогресу для усіх.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі. Управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів засобами коучингу через активне залучення магістрантів до діяльного опрацювання та створення системи власних компетенцій, умов для самопізнання, самовдосконалення, самовиховання дає можливість магістрантам сформулювати власні ідеї та уявлення, оволодіти новими способами та стратегіями дій при вирішенні реальних проблем, визначати власну позицію, відношення, цінності, розширити засоби спілкування, оволодіти засобами критичного мислення для вирішення різних проблем, що, в свою чергу, визначатиме особливості і властивості особистості, світогляд, життєву позицію, самовизначення і саморегуляцію діяльності магістрантів. Ми можемо стверджувати, що використання засобів коучинга дозволяє магістрантам досягти мети набагато ефективніше і швидше, отримати впевненість у правильності обраного напрямку розвитку. Професійна підтримка викладача-коуча допомагає магістрантам самостійно сформулювати цілі, напрацювати стратегії їх досягнення та

здійснити найбільш раціональну стратегію. Для сучасного викладача – це унікальна можливість навчитися новому, розширити горизонти пізнання, творити, розвиватися, шукати нові підходи для ефективної співпраці з тими, хто навчається в навчальному процесі.

Список використаних джерел

1. Горук Н.М. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 11. С. 99-104.
2. Жук А.Я. Щодо проблем реформування системи управління освітою. *Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (28 – 30 жовтня 1998). Київ, МО України, АПН України, ДАККО, ІЗМН, 1998. С. 71 – 76.
3. Калініна Л. Специфіка інформаційного управління закладами освіти. *Освіта і управління*. 2003. Т. 6. Число 3. С. 47 – 48.
4. Пометун О.І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Електронний ресурс Київ. А.С.К., 2004. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf
5. Романова С.М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Нац. авіац. ун-ту*. Серія: Педагогіка. Психологія. 2010. Вип. 3. С. 83-86.

References

1. Goruk N.M. Kouching yak effektivna tekhnologi`ya formuvannya samoosvi`tn`oyi kompetentnosti` studenti`v. Problemi pi`dgotovki suchasnogo vchitelya. 2015. # 11.S. 99-104.
2. Zhuk A.Ya. Shhodo problem reformuvannya sistemi upravli`nnya osvi`toyu. Upravli`nnya nacz`onal`noyu osvi`toyu v umovakh stanovlennya i`rozvitku ukrayins`koyi derzhavnosti`: materi`ali Vseukrayins`koyi nauk.-prakt. konf. (28 – 30 zhovtnya 1998). Kiyiv, MO Ukrayini, APN Ukrayini, DAKKO, IZMN, 1998.S. 71 – 76.

3. Kali`ni`na L. Speczifi`ka i`nformaczi`jnogo upravli`nnya zakladami osviti. Osvi`ta i` upravli`nnya. 2003. T. 6. Chislo 3. S. 47 – 48.
4. Pometun O.Г. Suchasnij urok: i`nteraktivni` tekhnologi`yi navchannya Elektronnij resurs Kiyiv. A.S.K., 2004. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf
5. Romanova S.M. Kouchi`ng yak nova tekhnologi`ya v profesi`jni`j osviti`. Vi`snik Nacz. avi`acz. un-tu. Seri`ya: Pedagogi`ka. Psikhologi`ya. 2010. Vip. 3. S. 83-86.

Павлова В.В., Нагорна Н.В. Управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів засобами коучингу. У статті розглядається управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів через застосування засобів коучингу. Визначається мета освітнього коучингу, як новітньої технології в процесі розвитку професійної компетентності та активізації пізнавальної мотивації магістрантів, спонуканні до самонавчання як засобу підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності магістрантів. Підкреслюється важливість коучингу, що дає змогу пробудити особистий потенціал магістрантів, сформувати готовність до самостійної навчально-пізнавальної діяльності, вміння максимально використовувати ресурси для досягнення цілей, здатність без стороннього втручання здійснювати, коригувати та контролювати свою діяльність. Охарактеризовано особливості застосування технології коучингу у вищій школі на прикладі постановки SMART-мети в процесі викладання дисципліни «Сучасні освітні технології», з метою стимулювання самостійного пізнавального пошуку, прийняття рішень, розвитку відповідальності, впевненості у власних можливостях. Розглянуто коучинг, як технологію, що допомагає розвивати уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності, формувати потребу в особистісному і професійному самовдосконаленні впродовж життя.

Ключові слова: управління навчально-пізнавальною діяльністю магістрантів, коучинг, освітній коучинг, особливості застосування технології коучингу у вищій школі.

Pavlova V. V., Nahorna N. V. Management of Master's students' educational and cognitive activity through coaching. In the following article the authors consider management of Master's students' educational and cognitive activity through coaching. The purpose of education coaching is examined in the article. Coaching is defined as the newest technology that is used in the process of development of professional competence and activation of the cognitive motivation of Master's students, inducement to self-study as means of increasing the effectiveness of the educational and cognitive activity of Master's students. The importance of coaching is revealed in the fact that it

allows awakening the personal potential of Master's students, forming the readiness for independent educational and cognitive activity, developing the capacity to use the maximum of resources to achieve goals, revealing the ability to carry out, adjust and control their activities without any interference. The article describes the peculiarities of the implementation of coaching technology in higher education on the example of setting a SMART-goal in the process of teaching the discipline "Modern educational technologies". The main objectives of coaching are to stimulate independent cognitive research, to evolve the ability to make decisions, to develop responsibility and confidence in personal capabilities. In the given article coaching is regarded as a technology that helps to expand the idea of oneself as of the subject of professional activity, to form the need for personal and professional self-improvement throughout life.

Key words: *management of Master's students' educational and cognitive activity, coaching, education coaching, peculiarities of application of coaching technology in higher education.*

Pavlova W.W., Nagorna N. W. Zarządzanie działaniami edukacyjnymi i poznawczymi magistrów za pomocą coachingu.

Artykuł dotyczy zarządzania działaniami edukacyjnymi i poznawczymi magistrów poprzez wykorzystanie narzędzi coachingowych.

Celem coachingu edukacyjnego jest najnowsza technologia w procesie rozwoju kompetencji zawodowych i aktywizacji motywacji poznawczej magistrów, motywacja do samokształcenia jako sposób na poprawę efektywności działań edukacyjnych i poznawczych magistrów.

Podkreśla się znaczenie coachingu, który pozwala obudzić osobisty potencjał magistrów, ukształtować gotowość do samodzielnych działań edukacyjnych i poznawczych, umiejętność maksymalizacji zasobów do osiągania celów, umiejętność wykonywania, dostosowywania i kontrolowania swoich działań bez ingerencji z zewnątrz.

Specyfika zastosowania technologii coachingowej w szkolnictwie wyższym została opisana na przykładzie wyznaczania celów SMART w nauczaniu dyscypliny „Nowoczesne technologie edukacyjne” w celu stymulowania samodzielnych poszukiwań poznawczych, podejmowania decyzji, odpowiedzialności, pewności siebie. Coaching jest uważany za technologię, która pomaga rozwijać wyobrażenie o sobie jako przedmiotu działalności zawodowej, kształtując potrzebę samodoskonalenia osobistego i zawodowego przez całe życie.

Słowa kluczowe: *zarządzanie aktywnością edukacyjną i poznawczą magistrów, coaching, coaching edukacyjny, cechy zastosowania technologii trenerskiej w szkołach wyższych.*

Павлова В.В., Нагорная Н.В. Управление учебно-познавательной деятельностью магистрантов средствами коучинга. *В статье рассматривается управление учебно-познавательной деятельностью магистрантов с помощью инструментов коучинга. Определяется цель образовательного коучинга, как новой технологии в процессе развития профессиональных компетенций и активизации познавательной мотивации магистрантов, побуждению к самообразованию как способу повышения эффективности учебно-познавательной деятельности магистрантов. Подчеркивается важность коучинга, который позволяет*

пробудить личностный потенциал магистрантов, сформировать готовность к самостоятельной учебно-познавательной деятельности, умение максимально использовать ресурсы для достижения целей, способность выполнять, адаптировать и контролировать свою деятельность без постороннего вмешательства. Охарактеризована специфика использования коучинговых технологий в высшей школе, описана на примере постановки SMART-целей при преподавании дисциплины «Современные образовательные технологии» с целью стимулирования самостоятельного познавательного поиска, принятия решений, ответственности и уверенности в себе. Рассмотрен коучинг, как технология, которая помогает развивать представление о себе как субъекте профессиональной деятельности, формировать потребность в личностном и профессиональном самосовершенствовании в течение жизни.

Ключевые слова: *управление учебно-познавательной деятельностью магистрантов, коучинг, образовательный коучинг, особенности применения коучинговых технологий в высшей школе.*